

Trh a jeho funkce

Trh má nepochybně svou funkci a má své pozitivní stránky, ovšem pouze jako pomocná, sekundární, tak říkajíc „zpětná“ vazba. Trh nesmí nikdy po všech stránkách a všemi směry „vládnout“ – trh je pouhým „odrazem“ a také „obrazem“ daného stavu, ale stavu ještě něčeho jiného než jen „věcí“ na trhu. Trh poměrně slušně ukazuje (nebo může ukazovat), oč je v daném společenství zájem; trh může navíc tento zájem také probouzet a ovlivňovat. Trh však nemůže nikdy ukázat, co je např. dlouhodobě perspektivní a tudíž primárně důležité (protože v takovém případě „odráží“ resp. prozrazuje spíš „kvalitu“ resp. úroveň ‚kupujících‘ než ‚kupovaného‘ zboží). Naproti tomu může dost významně ukázat, co je z daného stavu těžko udržitelné nebo neudržitelné. V tom smyslu funguje trh trochu i jako „kritika“ daného stavu (nebo přesněji: podklad pro takovou kritiku), ale v ničem nezaručuje, že to je kritika „konstruktivní“. Je to zkrátka i v pozitivním případě kritika jednostranná, týkající se jen některých stránek, zatímco u jiných je nepřipadná a dokonce zavádějící. Tak třeba všude je trh sice „obrazem“ kulturního stavu společnosti (resp. některých jeho stránek), ale nikdy nemůže nic vypovědět o kvalitě toho, oč je na trhu největší zájem – to je zapotřebí zjistit jinak. Zájem může být i o to, co je nekvalitní, a naproti tomu o skutečnou kvalitu může být zájem minimální (nebo dokonce žádný). Zjistit zájem a využít zájmu je něco docela jiného než posoudit jeho kvalifikovanost (a konstatovat jeho oprávněnost a perspektivnost). Zkrátka a dobře: s trhem je to dost podobné jako s demokracií, chápanou jako „vůle většiny“: většinové rozhodnutí také „odráží“ stav společnosti, ale nikdy není zárukou správnosti. Záleží na úrovni kompetentnosti oné většiny, a to nikoli pouze ve smyslu „objektivním“: skutečnému zájmu většiny nemusí vždy odpovídat to, jak většina svůj zájem chápe, jak mu rozumí a jak rozumí – zajisté – také příslušnému kontextu, v němž onen zájem nebo domnělý zájem má být uspokojen.

(Písek, 080602-2.)